

Da escrita náufraga na terra e nos infernos

Carlos Paulo Martínez Pereiro

Formas de citación recomendadas

1 | Por referencia a esta publicación electrónica*

MARTÍNEZ PEREIRO, CARLOS PAULO (2011 [1997]). “Da escrita náufraga na terra e nos infernos”. *A Nosa Terra*: 776, 1 de maio, 23-24. Reedición en *poesiagalega.org*. *Arquivo de poéticas contemporáneas na cultura*. <<http://www.poesiagalega.org/arquivo/ficha/f/434>>.

2 | Por referencia á publicación orixinal

MARTÍNEZ PEREIRO, CARLOS PAULO (1997). “Da escrita náufraga na terra e nos infernos”. *A Nosa Terra*: 776, 1 de maio, 23-24.

* Edición dispoñíbel desde o 28 de febreiro de 2011 a partir dalgunha das tres vías seguintes: 1) arquivo facilitado polo autor/a ou editor/a, 2) documento existente en repositorios institucionais de acceso público, 3) copia dixitalizada polo equipo de *poesiagalega.org* coas autorizacións pertinentes cando así o demanda a lexislación sobre dereitos de autor. En relación coa primeira alternativa, podería haber diferenzas, xurdidas xa durante o proceso de edición orixinal, entre este texto en pdf e o realmente publicado no seu día. O GAAP e o equipo do proxecto agradecen a colaboración de autores e editores.

Leituras

Da escrita náufraga na terra e nos infernos

Título: Náufragos do Paradiso.
Autor: Lois Pereiro.
Editorial: Luzes de Galiza (Edicións do Castro)

Reséitase a presenza da morte, da dor, do fracaso. É refúxio con temor a posible inimizade de enfrontar con calma, no noso interior, os pequenos dramas e esforzos que todos padecemos. Dá a impresión de que a case ningún lle importe a crueldade e a esforzada dureza da súa propia supervivencia, e moito menos a que lles é allea

Palabras de Lois Pereiro na súa derradeira entrevista

Lois Pereiro.

Na segunda semana de Abril saíu á luz postumamente –e por segunda vez nesta maneira cruel, tras os seis “Poemas póstumos (1992-1994)”– unha novela inédita e inacabada de Lois Pereiro, *Náufragos do Paradiso*, no número vinteito da “Revista de liberdades, crítica e cultura”, *Luzes de Galiza*, acompañada, para alén de varias reinvidicacions e sentidas evocacions, da “derradeira entrevista” que, poucos días antes do seu falecemento, lle realizara o seu director, Manuel Rivas. No mesmo mes en que a novela comeza («Unha noite de abril. A segunda lúa de abril cravada...») e unhas seis semanas antes de que se cumpra un ano da Morte do autor que non apagou unha das máis caracterizadas, singulares e auténticas voces poéticas destes nosos últimos lustros: “Para un tão triste fim, tão leda a morte! / Para un tão longo amor, tão curta a vida!”, usando dos últimos ver-

sos dunha adaptación camoniana do seicentista portugués Francisco Manuel de Melo.

A pesar da habitual banalidade con que se usa un termo –tan gasto e tan trivializado no ámbito do literario– como ‘descubrimiento’, acho que con esta publicación atinxe exacta significación porque a novela, mesmo inacabada, prolonga substancialmente os límites cualitativos do feroz e corrosivo legado do autor monfortino, mentres que na excelente entrevista podemos acompañar o pensamento dun home lucidamente reflexivo e emotivamente intelxente (“non hai intelixencia sen emoción”, dicía Pound) perante os tráxicos (pre)supostos, vitais e mortais, da súa tortuosa creación e non menos plenamente consciente das bases literarias e estéticas da súa furiosa escrita.

Aproveitaremos este ‘acontece-

mento’ para tentar unha abstracta radiografía da obra poética do autor da novela, dado que, abordando aquela, comecemos a explicar tamén esta narrativa polas estreitas relacións, polos comúns presupostos e polas intencións semellantes que aproximan unha e outra.

Nos menos de cen poemas que coñecemos de Lois Pereiro, recollidos polas Edicións Positivas en dous volumes, *Poemas (1981/1991)* e *Poesía Última de Amor e Enfermidade (1992-1995)*, vaise irregularmente desenhando unha escrita poética ‘persoal’ sen disfrazes e subxectiva sen ambigüidades, negando –a contracorrente da mascarada e omnipresente poética ‘impersoal’– a afirmación nietzschiana de o eu do poeta lírico saír desde as profundidades do ser do creador cunha ‘subxectividade’, no sentido da estética moderna, voluntariamente ficticia e pluralmente diluída. Ben é certo, cón todo, que esta negativa é, parcial e epidermicamente, revisada coa dramatización lírica «no ‘ennui’ que crea» da narrativa agora coñecida.

Pereiro, nun audaz esforzo para conciliar a antítese básica da vida distante e da morte próxima, sitúase –especialmente na poesía

final, reforzando tendencias da irregular escrita inicial e ultrapasando ‘poses’– no territorio de ningures que é a súa contraditoria e espida subxectividade («en soños definínme como unha aparición / que se abre as veas en público»), transmitídonos poética e violentamente a experiencia do abismo e a vivencia da continua destrución (escribindo «os diálogos da morte»), a recuperación do «amor resucitado» («conxugando os verbos vivir e amar / en primeira persoa do plural / reducidos as formas do presente»), e, especialmente, legándonos de maneira repetida o seu saber esencial, despois da súa «morte sobrevida», sobre o que era –já– a vida: «amar e ser amado».

Por un lado, aterra non pouco, lector amigo, ler a morte nos versos dos seus derradeiros anos, porque, neles, Lois Pereiro, «despois de ter sobrevivido», non só falou da «inoportuna / groseira inculta e pouco delicada», viuna tamén, sentiuna e resistiuna na súa crueldade, seguiu en desigual combate as súas silentes e inexorábeis pegadas, desafiouna, máis aínda, e, sobre todo, coñeceu a ben e foi lúcida e emocionalmente escribindoa. Por outro lado, non menos estremece, humano lector, a ferocidade contra o propio pasado («os erros cometidos na vida a contraño») desta camoniana e «fatigada ruína namorada», que –tal vez sen o ter desexado– duplicou para nós unha outra traxectoria épica e revoitada de ‘bicho da terra’ a ‘semideus’ de que, por veces e como en moitos dos seus poemas, se reveste a auténtica –por vivida e por asumida– «revolta literaria e vital» da poesía.

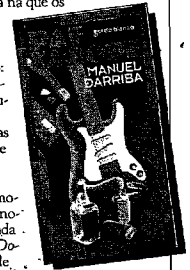
Aquel terror ou este estremecemento son produto da súa sen-

conta de libros

Un novo autor para a narrativa xuvenil

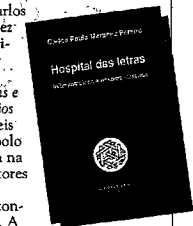
Paf Xarope é unha novela escrita por Manuel Darriba, de Sárra, que ademais de xornalista, xa se iniciou na poesía máis ter vinteiros anos. O Xarope é o *pub* dunha vila na que os seus habitantes non están a pasar por un bon momento: peche de fábricas, paro e abtrimento. Un crime fat que as personaxes que desfilan polo Xarope teñan unha saída á monotonia. Esta novela está editada na colección *DocesVimedios* de Sotelo Blanco.

Non hai capítulos senón flashes. ♦

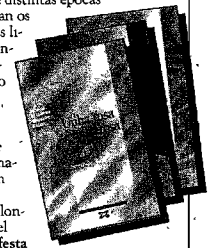
Hospital das letras

O libro de Carlos Paulo Martínez Pereiro *Hospital das letras* substitúbase *In(ter)venccións e ensaios literarios* e nel reunen seis estudos que polo miúdo entran na obra de escritores galegos e portugueses contemporáneos. A novela *Xente ao lonxe* e o seu autor Eduardo Blanco Amor son obxectos de análise do texto que abre o libro ao que lle segue un ensaio sobre a *viaxe* de Ramón Otero Pedrayo, Vicente Risco, António Pedro, Ricardo Carvalho Calero son as outras voces que estuda Martínez Pereiro así como unha reflexión sobre a narrativa actual. ♦

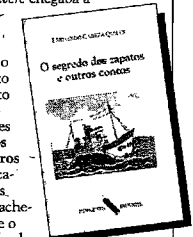
Os libros do Centro Dramático

Autores de distintas épocas protagonizan os tres últimos libros do Centro Dramático Galego publicados en Xerais: *As alegres casadas*, de William Shakespeare en versión de Eduardo Alonso e Manuel Quevedo, *A festa da malla*, de Antón Vilar Ponte, unha edición de Noemí Pazó e Dolores Vilavedra, e *Unha rosa é unha rosa*, de Suso de Toro. ♦

O segredo dos zapatos

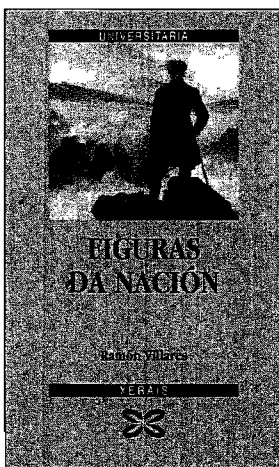
“Aquele mañá un suceso extraordinario viñera rompe-la monotonia da vila chamada Fin da Terra. A pequena embarcación *Volveré* chegaba a portu cun cargamento inusual”. Deste xeito comeza o primeiro relato do libro escrito por Fernando Cabezas Quiles *O segredo dos zapatos e outros contos*. Son catroce historias, con paisaxes achedadas, o mar e o río Miño ao fondo, recomendadas para lectores a partir de 9 anos. Edita Noroeste Infantil. ♦

UNIVERSITARIA

Textos e manuais para o coñecemento

Figuras da nación reúne doce ensaios relativos, case todos, á historia cultural e política de Galicia. A evolución do pensamento de sinalados devanceiros da nosa cultura preside moitas das pasaxes deste libro, pero a súa análise faise reparando no contexto económico, social e ideolóxico que lles tocou vivir.

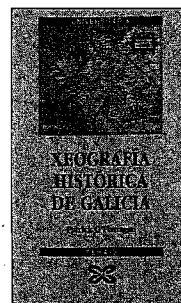
FIGURAS DA NACIÓN
Ramón Villares

NA MESMA COLECCIÓN

A IDEA DE NACIÓN
Ramón Máiz

XEOGRAFÍA HISTÓRICA DE GALICIA
Patrick O'Flanagan

conta de discos

A enfermidade do bolero

Título: Boleros enfermos de amor (Vol. II).
Grupo: Corcobado e Cria Cuervos.
Editor: Triquinoste.

O pranto que se desprende do bolero é fermoso para Javier Corcobado e por iso no ano 1993 gravou aquel primeiro traballo de *Boleros enfermos de amor*, do

que agora aparece unha segunda parte, recollida entre 1994 e 1995. Se na primeira ocasión, só se atreveu a compher un bolero, o resto eran versións, nesta inclúe catro composicións propias. *Madre, Aquel tren*, nada convencional, e *Desde tu herida*, tema apaixonado que non desmerece das cancións alleas. Como no primeiro volume, está pensado para lucimento da voz de Corcobado que, sen embargo, non está á altura do anterior. O son é bastante peor máis que os primeiros boleros estaban gravados nun dez pistas na casa de Justo Bagueste, produtor e músico *crua voce*. Do compositor Acereto vese unha versión nesta ocasión. Escrito está despois de facer o propio con *Pánico* e continua as adaptacións con boleros coñecidos como *Bravo*, *Sombras*, gravada en directo, e *Amarga Navidad*. O piano de Susana Cáncer contribúe ao ar fínebre, triste e enfermido deste canto ao desamor e ao sufrimento. Anticiábase tamén en vinilo pero debe estar agachado nalgúnha gaveta xa que só se atopa en CD. ♦

Viaxando por Galicia

Título: Un viaje por Galicia.
Intérprete: Nani García.
Editor: Clave Records.

O piano é a base deste disco que puxo música ao documental *Un viaje por Galicia*, realizado en 1929 por Luis R. Alonso por encargo das deputacións, que foi restaurado en 1991 polo CGAI e a Filmoteca Española. Foi nese ano cando Nani

García, o músico de jazz fundador do grupo *Clanía*, compuxo os seis temas deste disco. Amda que a partitura orxinal era para piano, flauta e clarinete baixo, nesta gravación amplíase se ao piano eléctrico, teclados, saxo e gaita irlandesa. O resultado é un son coidado, precioso, que recorre á música tradicional como un apoio secundario. Desde a primeira pesa *Nada salvaxe*, na que a flauta convértese en voz até a última, *Tro nº 2*, que bebe do jazz, advírtese o traballo de Nani García, anovador e inaudito no noso país. ♦

Elemental fusión de estilos

Título: Elementa Latina.
Grupo: Elementales.
Editor: Resistencia.

O terceiro disco dos *Elementales* é un compendio de quince temas dificilmente clasificábeis. Este traballo instrumental (a única voz que se escolta é a dun cativo ao comezo do tema *El azul de nan*) reincide na fusión de estilos xa experimentada nos anteriores *Elementales* e *Al baño María*. Fusión que corresponde á traxectoria deste cuarteto: José Luis Ordóñez 'Jocete', guitarrista de *tábaxo*, Enrique Valiño participou con músicos tan diferentes como Amancio Prada até *Dinamita pa los pollos* ou *Nú*, José Enrique Perdomo *Briga* foi percusionista de Xabier Cugat e de Jerry Lee Lewis e Marcos Herrero, baixista de Bilbao. Desde Madrid, onde se formou en 1991 o grupo, *Elementales* non se esquecen da música celta e do océano Atlántico neste disco como tampouco dos ritmos latinos, do jazz e incluso do tango. ♦

tida visión poética («unha cárnica cerca no cerebro») que non é tan subxectivamente pesimista como non é tan equilibrada como tensa na relación entre a negación extrema que enfrenta e a afirmación radical que defende. Son tamén resultado da xeografía literaria e vital que percorremos na lectura, porque, como o explico Ansbir ou o grego Cerbero, este escritor do Incio conduce a súa (e a nosa) 'alma' simultaneamente ao mundo subterráneo, ao mundo inferior, aos baixos fondos, aos infernos do Hades, isto é, ao plural "unterwelt", por dicilo neste idioma alemán e por situalo nesa cultura centro-europea da crise (da persoa e da posguerra) que tanto alimentou a súa poética.

Mais regresemos de vez á novela que xera estes parágrafos, preguntándonos sobre o seu lugar con relación ao corpus do autor. Falei antes da prolongación cualitativa que, a respecto da súa obra coñecida, supuña para min este ensaio narrativo. Especificando máis, digo que a novela 'prolonga' no sentido en que desenvolve noutra formato expresivo constantes tanto da súa escrita poética —especialmente da máis irregular do seu primeiro libro— como do seu coherente pensamento vital a que está indisolublemente ligada.

Nótese que o seu título, *Náufragos do Paradiso*, recolle en modulación plural o verso final («náufrago da expulsión do paraíso») do poema "Se xa morto de qué naval qué mar...". Repárese na omnipresencia da obra-vida do austríaco Thomas Bernhard («escritor único e inimitábel, sen sucesores nin escola»), a quen dedica a "Elexía a un espírito irmán Pasatempo por orde alfabética", e os filtrados rastros de Wittgenstein (na novela máis do que «un vestixio, Bernhard, de Wittgenstein in ti»), respectivamente, por un lado, no ridículo que deriva das coñecidas palabras bernhardianas "todo é ridículo cando se pensa na morte", no propio protagonista Bernal (e, atraído, «Bernald») —ata que punto trasunto intencional do austríaco?—, ou no insermento referencial no discurso de citas textuais do mesmo, e, por outro lado, no narrar mergullado no horror e nas marxés só do que o artista pode e debe, isto é, do que ben coñece, ou no papel central que atinxen simbolicamente as cores (e o ollar, e as olladas) e a súa xeometría nas personaxes e no conxunto desintegrado da narrativa.

Obsérvese, para alén dos puntuais exemplos concretos anteriores ou do embrúo narrativo do poema de Xullo de 1995, "Comedias ou proverbios ou un conto moral", a sarcástica adaptación da 'macbethiana' definición da vida no capítulo final, o teor 'hamletiano' e 'senequista' que tinxen toda esta descección discursiva da vida na esteira da «anatomía da vida» que, para Pereiro, reside na escrita do isabelino autor dos 'sonetos escuros'... En fin, sinálase a feliz cita ou a sincera canibalización —facilmente localizábeis para calquera frecuentador da súa (del e

dos outros) obra— de Celan, Valente, Döblin, Valery, Lean, Boussoño, Joyce, Rohmer, Genet, Duras, Hölderlin,... narrativamente paralelas á mecánica de 'motes de referencia' e 'glosas poemáticas' que estruturan con precisión a maior parte das series poéticas do seu segundo e mellor libro publicado.

Co mosaico referencial integrado na novela a que vimos de aludir non se trata de utilizar culta e intelctualmente os discursos dos outros, trátase máis ben da vampirizar interior e emotivamente o 'xa expresado por "espíritos irmáns" que Lois Pereiro escribe coa forza coincidente da súa experiencia real porque acredita en que, como dixera o escéptico Bernhard, "no fondo, todo o que se di é citado".

A novela, por outra parte, presenta fragmentaria e fundamentalmente, a través dunha desata da linguaxe de imaxes poéticas de non irracionalista e expresionista —por veces de estética 'marxinal-punk'—, a torturada interioridade do espectral Bernal e a súa viaxe para a morte, por medio da exposición subxectiva ou das súas relacións coas demais personaxes estremas ou, inclusive, entre elas mesmas (o vello e «escuro» Aíán, e as tres mulleres: «a liviana, fráxil Lisania» instalada no medo e na loucura, a Mimi «como bañada de música de Webern» e a «intensa, sabia, sentimental Helena»), coa ambientación nocturna, suburbial e depresiva dun «mundo sen dioses: entre a terra e o 'inferno', aparecendo de novo Bernhard como referente necesario coa súa obra poética de fins da década de cincuenta *Na Terra e no Inferno*.

As anécdotas do que vai 'ocorendo' son os esvaídos alicerces dun discorrido mental en que alternan os capítulos primeiro («Incerto e atractivo») e quinto («Contaxio»), —respectivamente da presentación de Bernal e do seu confronto coa infancia na visita a Brúceis, ao Incio— cos acontecementos vitalmente infernais e intelctivamente contemplativos dos seis capítulos restantes.

De todas as maneiras, nunha novela incompleta en que non achamos os (pre)supostos convencionais da narrativa, ou non os achamos máis que desintegrados e ultrapasados liricamente, sería absurdo continuarmos parafraseando moitas outras das súas características; digamos, por tanto, como explicación maior, por analogía, que os *Náufragos* son un exercicio incompleto —e en ocasións rudimentar— de ética verbal e vital e de lóxica poética —próxima da linguaxe elemental da queela «écriture blanche» de que falara Barthes—, perseguindo, a pesar da súa incompletude, captar aquela verdadeira vida ausente que para Rimbaud non está neste mundo: a plenitude paradisíaca que encarnan o soño e a reinvencción do amor, a rebelión e o exilio como exercicio interior co mítico e (in)útil sentido de recuperar para os homes —deambulando entre a terra e o inferno e náufrago del— o paraíso dos deuses.

Leituras

En fin, eu, que non coñecía do poeta Lois Pereiro máis do que a súa obra, sinto agora unha moi triste ausencia do home que, «cegamente e sen medo», desgradadamente a escribiu e defendo con todo o poder de convicción de que son capaz a exactitude e a xusteza da (des)mesura con que del, e das virtudes e das limitacións da súa escrita, teño falado.

Para finalizar, permítame, paciente lector, unha consideración que acho ben oportuna. Preguntábase retoricamente hai poucos días unha voz nun acto público se algúns escritores galegos resistirían, ao exportalos a outros ámbitos, o confronto do alleamento da cultura que lles dá sustentos e mais eco. Sen pretender tirarlle a razón ao interrogador nalgúns casos, sei, atento lector, que é unha pregunta o suficientemente xenérica como para exixir dunha maniatada e detida resposta; non obstante permítaseme responder afirmativamente —para alén doutras consideracións pertinentes como que non hai así tantos escritores galegos xenais como, ás veces, se nos quere facer crer, ou que o valor da obra literaria non se mede pola unanimidade ou sufraxio, nen polo éxito internacional ou publicitado— agora que veño de falar do conxunto dunha obra (entre outras varias e relativamente non poucas das nosas letras) diáfana e exemplarmente evidente na autenticidade e na vivencia dos seus revoltados valores poéticos. ♦

C.P. MARTÍNEZ PEREIRO

como entidade autónoma dentro da súa Facultade de Filoloxía, do *Galicien-Zentrum* ou Centro de Documentación de Galicia. Para xestionalo fúndase a Sociedade Galego-Alemana que preside o profesor Dieter Kremer e conta, entre os seus membros, con Ramón Lorenzo (vicepresidente), Johannes Kabatek (secretario), Ute Hafner (tesoureira), Frank Meyer, Beña Bas, Anxo Tarrío, Sabine Albrecht, Jorn Gruber, Jens Ludtke, Marga Romero, Helena Villar Janeiro, Axel Schönberger, M. Xosé Queizán, Zarko Muljacic ou Mª Xesús Lama.

O Centro de Documentación de Galicia nace co obxectivo de ser un foco dinamizador que dea a coñecer a cultura galega en Alemaña orientando, basicamente, os seus esforzos cara o fomento dos estudos sobre a nosa realidade cultural en ámbitos universitarios. Para isto crean un lectorado que, actualmente, asume Marga Romero e reunen unha biblioteca especializada que possibilite o labor de todos os que desexen unirse ó proxecto.

Ao mesmo tempo organizan outras actividades destinadas a facilitar o contacto directo do público alemán cos nosos escritores (Manuel Rivas, Xosé L. Méndez Ferrín, Mª Xosé Queizán) ou profesores (Carlos L. Bernárdez, Xosé Manuel Núñez Seixas, Ramón Lorenzo, Adolfo Lozano Bravo). Todos eles teñen impartido na Universidade de Tréveris charlas sobre temas diversos relacionados coa lingua e a literatura (as vangardas, a literatura actual, etc.), a historia (aldeas prerromanas en Galicia ou os movementos nacionalistas) ou a cultura galega en xeral tanto dentro como fóra do país.

Pero quizais sexa a edición da revista semestral *Galicien Magazin*, que vén de acadar o número 3 (Marzo 1997), a faceta máis coñecida para nós do labor que se vén desenvolvendo en Tréveris. Dirixida por Dieter Kremer e coa redacción e composición a cargo de Franck Meyer, a revista destaca polo seu formato bilingüe en alemán e galego, linguas que conviven nas súas páxinas da man de colaboradores de ambas as nacionalidades e que amosa ás claras a pretensión de crear un marco de normalidade comunicativa entre Fistera e Mitteleuropa.

Na portada do número 3 do *Galicien Magazine* campá un mapa alemán de Galicia, realizado no século XVIII, que lle acce perfectamento ao tema central deste número: "Os estudos galegos nas universidades alemáns". Nesta sección monográfica atopamos interesantes artigos que

Mitteleuropa achégase a nós

Título: Galicien Magazin.
Editorial: Galicien Zentrum, Universidade de Tréveris.

En 1992 a sinatura dun Convenio entre a Xunta de Galicia e a Universidade alemana de Trier (Tréveris) permite a creación,